

s svojimi mladimi čari, da ubogi dijak kar nori, in ga trdo zavrne, ko v mladeniču zadivja mlada, vroča kri.

Ženska si želi še druge igre. Ker je dijak preplah, premalo drzen, predstojen in preveč zaljubljen in precmerav, se loti moževega poslovanja, ko zavega, grdega, odurnega, a silno močnega, že nekoliko priletnega moža. Zdaj je druga. On ne pozna šale. Brutalno, kar po živalsko jo vzame in ukroti, da začne sama hoditi ponoči v njegovo stanovanje, kjer ravna z njo kakor s pocestno vlačugo in jo prisili, da kadì z njim slabe cigarete in pije slabo — žganje, preden si jo spet vzame. Ona pa trepeče, poljublja njegove koščene, kosmate roke, njegov grdi obraz in se divje raztaplja v razuzdani strasti. To je strašen človek. Njen mož je ni še imel, — ta jo ima kadar hoče in kakor hoče... Neki večer pa, ko se je napila njegove strašne strasti, seže še vsa gorka in zadihana v razklenjeni strasti po britvi na nočni omarici in mu prereže — vrat. Potlej gre mirno domov in sodi tudi samo sebe.

Tak je konec te čudne, strašne in gnusne strasti.

Edward Stilgebauer, Rudolf Hans Strobl, Poë, Ewers, Meyrink itd. so judje, ki znajo artistično prijeti kos življenja in ga obdelati, da zbuja njih literatura napeto senzacijo in hipni efekt. Občinstvo, ki hoče ščegetajočega slovstva brez zdravega jedra notranje plemenitosti, slastno golta njihove včasih skoraj neprebavne gorostasnosti. Da se z njihovimi obscenostmi seznanimo tudi mi, skrbijo naši «časnikarski» kuliji s svojimi širokoustnimi reklamami (vrstica po 20 v!).

David S. Pijade (ali je res jud?) je torej tudi napisal dnevnik mlade gosposodične in ga je dal listati bravcem, ki mislijo, da jim je bližje vse tisto, kar je tuje. Pravičen človek mu pa ne more odrekati kipeče umetniške sile, blestečega sloga in krasnega jezika, čistega, zares srbskega. Njegovo pripovedovanje je spretno, psihologično utemeljeno. Nikjer se ne spotakneš ob vrzel, vse je zgrajeno mojstrsko, elegantno. Kar nam pove, dokazuje, da je svoje stvari gotov. In to je strašno, strašno! Človek bi obupal!

Ivan Zorec.

Kidrič Franz: Bartholomaeus Gjorgjevič. Biographische und bibliographische Zusammenfassung. Wien, 1920. 37 str.

Hrvaški plemič Gjorgjevič je bil, star kakih 15 do 20 let, v bitki pri Mohácsu ujet in odpeljan v turško sužnost. Služil je najprej v Carigradu, potem pa v Mali Aziji. Od tam se je s svojim gospodarjem l. 1532. preselil v Carigrad, od koder je moral svojega gospoda spremljati v vojsko proti Perzom (1534). Tam se mu je v jeseni l. 1535. vendar posrečilo pobegniti. Preko Damaska je prišel okoli l. 1537. v Jeruzalem, kjer je služil pri frančiškanih leto dni za nočnega čuvaja. Leta 1538. se je odpeljal v Santiago di Compostella, od tam pa na Nizozemsko, odkoder je leta 1544. obiskal tudi Wittenberg in se seznanil z Lutrom in Melanchthonom. Istega leta je izšla prva njegova knjiga o turških šegah in običajih, ki so ji kmalu sledile druge. Odslej je živel življenje potujočega literata, ki je s svojimi knjigami informiral Evropo o turških razmerah in neprestano pozival na boj zoper Turke. Njegove knjige so se v latinskem jeziku tiskale v Lyonu, Parizu, Ženevi, Baslu, Frankfurtu, Rimu, Islebnu in Helmstadtu; bile so prevedene na češčino, angleščino, italijan-

ščino, nemščino, poljščino, nizozemščino in francoščino. Še po njegovi smrti (1566) so se tiskale tja do leta 1686.

Vsega skupaj je Kidrič naštel 82 raznih izdaj (izvirnih in prevodov). To je nekako v številkah izražen uspeh tega bibliografskega dela. Razni bibliografi so doslej podajali razna števila Gjorgjevičevih spisov, največ Szabó, ki jih je v madžarski bibliografiji naštel 44. Pri tem se je Kidriču posrečilo, da je iztaknil tudi Gjorgjevičevo avtobiografijo v knjigi, ki je bila doslej sicer znana, ki pa je Szabó ni sprejel v bibliografijo Gjorgjevičevih del. Ta dokaz se mu je posrečil s podrobno analizo in primerjanjem avtobiografskih podatkov inotic, raztresenih po raznih Gjorgjevičevih delih. Tako se mu je nabralo gradivo, ki mu je omogočilo primerno ocenitev dosedanjih spisov o Gjorgjeviču. V svoji publikaciji je ponatisnil avtobiografijo in slovanske tekste, ki so natisnjeni v Gjorgjevičevih delih. Svojo sodbo o Gjorgjevičevem pomenu je stisnil v sledeča dva stavka: «In einer auf breiter Basis aufgebauten südslavischen Kulturgeschichte gebührt ihm wohl ein Plätzchen, allerdings nicht unter den Humanisten, die mit der Reformation in Berührung gekommen sind, sondern neben jenen wenigen Südslawen, die ihre Erlebnisse aus der türkischen Gefangenschaft zu Papier gebracht haben. Und sicher verdient er es auch, in der Geschichte der slawischen Philologie berücksichtigt zu werden.» Ta ocena izhaja iz nekake reakcije zoper pretiravanje Gjorgjevičevega pomena pri raznih piscih (posebno pri Mijatoviću in Vodniku), pa je vendar nekoliko ozkosrčna. Kidrič sicer pravi, da je s svojimi besedami («Turcae quoque eadem lingua [i. e. slavonica] in aula eorum Regis, & in confiniis Sclavoniae versantes, vtuntur») mogoče kako podprl zanimanje nemških protestantov za tiskovno propagando, vendar pa bi smel govoriti nekoliko odločneje. Saj je vendar bil Gjorgjevič za to dejstvo živa priča, ki mu tega podatka ni bilo treba vzeti iz kakih učenih knjig. In ki je poleg tega imel tudi izraziti protiturški političen program, ki ga je z nenavadno vnemo zasledoval vse svoje življenje. Poleg tega pa se ne sme podcenjevati, da je, dasi sam brez kake slovanske zavesti, s svojim pisanjem o razširjenosti in veljavi slovanskega jezika dajal gradiva probujajoči se narodni zavesti. Dejstva, ki jih je Kidrič sam navedel v svoji monografiji, nam to sodbo podpro. Njegov spis je vzor monografije, ki naj služi našim bibliotekarjem za zgled. Naši učni upravi pa je lahko memento, da omogoči take publikacije tudi pri nas. Gradiva imamo po naših bibliotekah dovolj, delavci pa se bodo tudi našli.

Licejska knjižnica v Ljubljani ima, kolikor je mogoče danes dognati, samo dva Gjorgjevičeva tiska, Kidričevi številki 43. in 57. Prva je nepopolna, konča se s 53. listom tretje knjige. Nekdaj je bila last barona Marka Antonija Taufrerja, imen prejšnjih lastnikov ni mogoče razbrati. Drugo je 30. januarja 1706. podaril neki frater Rudolf patru Alanu k rojstnemu dnevu. Pred njim pa jo je moral imeti nekdo, ki je poznal turščino, ker je popravljaj turške besede v latinskem tekstu. Odkod sta obe knjigi prišli v knjižnico, za enkrat ni mogoče določiti.

J. A. G.

Hermann Wendel. *Aus und über Südslavien*, Buchhandlung Vorwärts Berlin SW 68, 1920, 8°, 111 strani.

Hermann Wendel, do ujedinenja med nami malo znan nemški publicist in politik, je dolgoletni poznavavec jugoslovanskih razmer. Šele v zadnjih treh